

13

uvaner du bør kvitte deg med

En pc består av avansert elektronikk som kan bli både treg og ustabil hvis du bruker den feil. Ta testen, og se om også du har dårlige pc-vaner.

Journalist
Henning Rasmussen

Det sies at bilister som har kjørt i mange år, også er dem som gjør flest feil i trafikken – fordi rutine og erfaring lærer oss å navigere mer på autopilot og litt mindre selvkritisk gjennom trafikken. Kanskje sammenhengen er den samme når det gjelder pc-bruk?

Vi som er rutinerte brukere har i hvert fall en tendens til å klikke oss litt raskere gjennom installeringer eller å åpne altfor mange sider i nettleseren, fordi styringen av maskinen

sitter i fingertuppene og ikke alltid tar veien innom den kritiske sansen.

Det er imidlertid ikke alltid slik at den vanlige måten å gjøre tingene på er den mest hensiktsmessige.

I mange tilfeller har vi oss selv å takke for at maskinen blir treg og ustabil eller er utsatt for fare, ganske enkelt fordi vi for eksempel ikke oppdaterer Windows og programmene så snart vi har muligheten til det.

Test deg selv

Nå tenker du kanskje at du befinner deg langt utenfor målgruppen for denne artikkelen, ettersom du bruker ma-

skinen på en måte som er både hensiktsmessig og forsvarlig, men jeg oppfordrer deg likevel til å ta testen på neste side.

Hvis du skulle oppdage at det er rom for forbedring av pc-vanene, får du også utførlige beskrivelser av hvordan du utfører 13 hverdagsoppgaver litt smartere – altså på en måte som verken gjør maskinen treg eller utsetter den eller deg for risiko.

HAR DU DÅRLIGE PC-VANER?

Strømstyring

Hvordan behandler du pc-batteriet hvis du er koblet til en ekstern strømkilde over lengre tid?

A ☐ Jeg fjerner forsiktig batteriet fra maskinen og legger det et kjølig sted.

B ☐ Jeg kobler fra strømmen og lar batteriet lade seg ut innimellom.

C ☐ Jeg lar ekstern strøm være tilkoblet, med batteriet i maskinen.

Ventilasjon

Hvis du skulle finne på å ta med maskinen i sengen for å lese eller se film, hvordan gjør du ...?

A ☐ Jeg setter alltid maskinen på et fast underlag.

B ☐ Jeg sørger for å plassere maskinen på et brett eller en plate når jeg tar den med i sengen.

C ☐ Pc-en legges i dyner og tepper, slik at jeg ser skjermen best mulig.

Programinstallering

Hvordan installerer du nye programmer?

A ☐ Jeg leser alt til siste punktum før jeg godtar noe som helst.

B ☐ Jeg noterer meg om det er ekstra tilbud som jeg ikke ønsker når jeg installerer.

C ☐ Jeg klikker raskt videre. Livet er for kort til å lese alt som står med liten skrift!

Avslutning

Slår du av pc-en, starter på nytt eller bruker dvalefunksjonen?

A ☐ Jeg avslutter Windows og tar ut strømkontakten når jeg er ferdig med å bruke maskinen.

B ☐ Jeg sørger for å starte maskinen et par ganger i uken, slik at den får en omstart.

C ☐ Jeg lukker ganske enkelt lokket på maskinen når jeg er ferdig med å bruke den.

Internett

Hvordan bruker du fanene i nettleseren?

A ☐ Jeg åpner alltid én fane om gangen og lukker den så snart jeg er ferdig med den aktuelle nettsiden.

B ☐ Jeg sørger for å holde så få faner som mulig åpne samtidig og lukker dem når jeg ikke lenger trenger dem.

C ☐ Jeg åpner alltid en ny fane når jeg skal finne noe på nettet, og lukker sjelden de som allerede er åpne.

Oppdateringer

Hva gjør du når programmer varsler om nye oppdateringer?

A ☐ Jeg oppdaterer alltid med det samme jeg får beskjed om det.

B ☐ Jeg sørger for å ta-ke ja til oppfordringene med jevne mellomrom.

C ☐ Jeg oppdaterer aldri når programmene ber om det. De fungerer fint uten oppdateringer.

Hadde du flest A, B eller C?

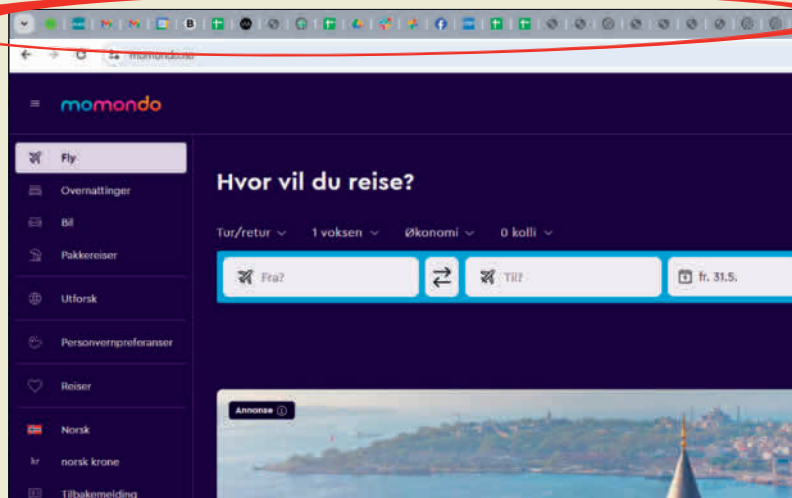
A Du er av den forsiktige, kanskje litt nervøse typen. Men du går kanskje lenger enn nødvendig?

B Du vet hva som skal til for å holde maskinen i orden og har ganske gode pc-vaner.

C Flere av pc-vanene dine er uhensiktsmessige. Du risikerer at maskinen blir langsam og ustabil.

1: En nettleser full av åpne faner

I nettlesere som Edge, Chrome og Firefox er det mulig å jobbe i flere faner. Men funksjonen har en alvorlig ulempe: Hvis du ukritisk fortsetter å åpne nye faner, legger de beslag på stadig mer av maskinens arbeidsminne (ram), og da blir den merkbart tregere.

Hvis du har altfor mange faner åpne samtidig, legger du beslag på store deler av maskinens minne og gjør både nettleser og pc mye tregere.

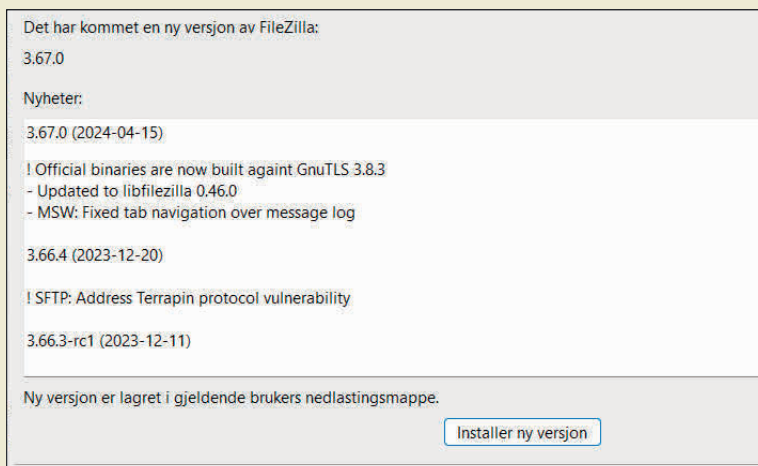
Når du bruker maskinen med ekstern strømforsyning over lengre tid, bør du enten trekke ut strømkontakten og la batteriet lades ut fra tid til annen, eller ta ut batteriet av maskinen, hvis det er mulig.

2: Du skåner ikke batteriet

Litium ion-batterier har ikke godt av å være tilkoblet og fulladet til enhver tid. Det kan i verste fall bety at cellene i batteriet har tatt skade den dagen du er helt avhengig av å klare deg med batteristrøm.

3: Du oppdaterer ikke maskinen

Det kan være irriterende å bli møtt av oppfordringer til å oppdatere programmer når du setter deg til for å jobbe. Men oppdateringene inneholder ofte rettinger som gjør programmene raskere, sikrere og mer stabile, så det er mye å tjene på å ta seg bryet. Lag deg en kaffe så lenge!

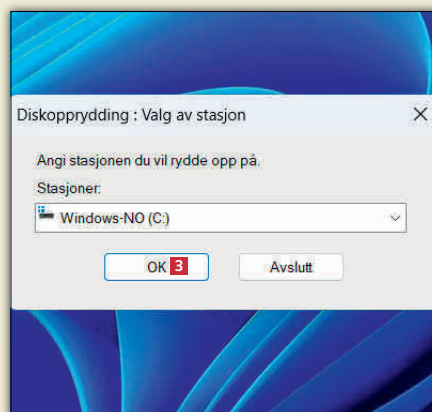
Når du starter de installerte programmene, ser du ofte et vindu der du blir bedt om å oppdatere programmet til nyeste versjon. Hvis du for ofte lukker dette vinduet uten å oppdatere, utsetter du maskinen for unødig risiko.

4: Du får ikke ryddet opp

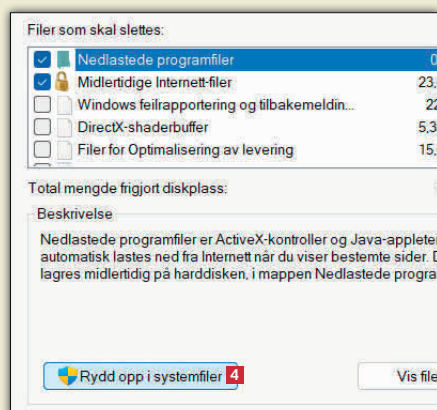
Selv vanlig pc-bruk vil på få uker fylle maskinen med mengder av overflødige filer. De kan gjøre maskinen tregere, og de legger beslag på lagringsplass du kan bruke til noe bedre. Så ta en grundig opprydding, som vist her, og gjør det til en vane.

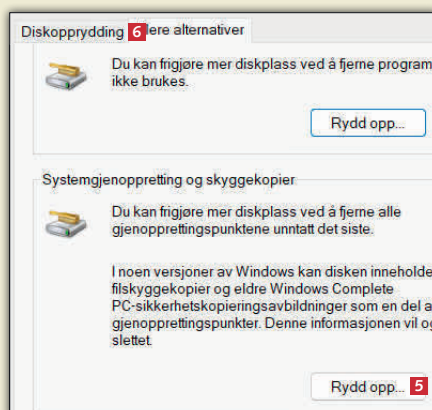
1 Skriv **diskopprydding** **1** i søkefeltet i Windows, og klikk på **Diskopprydding** **2**.

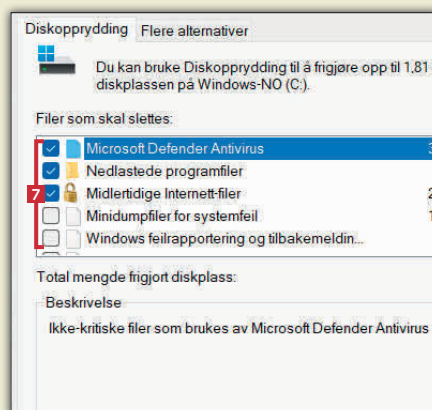
2 Klikk på **OK** **3** for å skanne Windows-disken for overflødige filer.

3 Klikk på **Rydd opp i systemfiler** **4**, og klikk igjen på **OK** når du skal velge Windows-disk. Deretter velger du fanen **Flere innstillinger**.

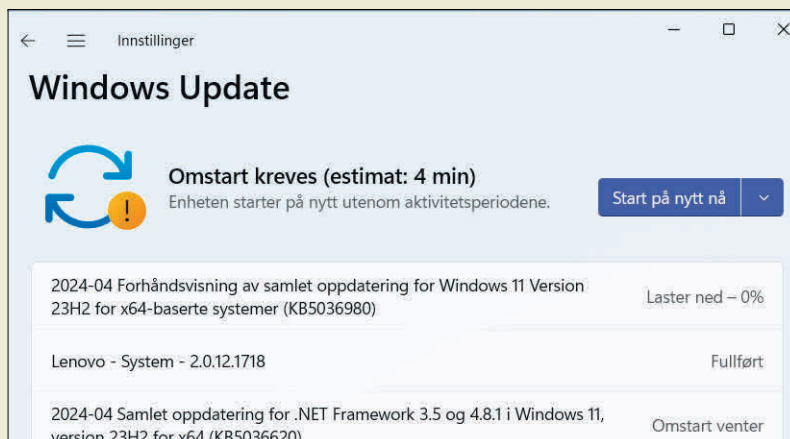
4 Klikk på **Rydd opp...** **5** under **Systemgjenoppretting og skyggekopier**. Da fjernes gamle punkter fra Systemgjenoppretting. Klikk på **Diskopprydding** **6** øverst.

5 Marker filer du vil slette **7**, og klikk på **OK**. Dermed renses maskinen for gammelt skrot som kan gjøre den tregere enn den bør være.

5: Maskinen startes aldri på nytt

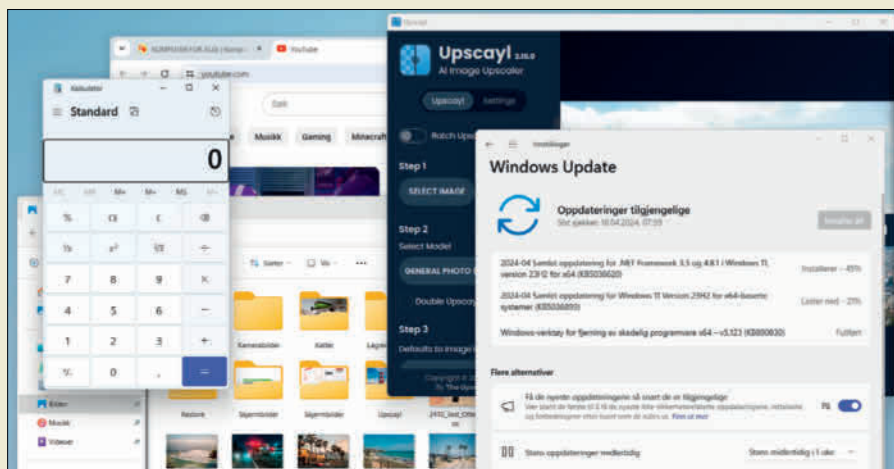
Det er lett å bare lukke lokket på pc-en og la Windows sette den i dvalemodus. Konsekvensen er at maskinen aldri får en omstart, og det er ikke heldig. Da får du heller ikke ferdigstilt installeringen av viktige Windows-oppdateringer, som både løser mulige problemer og gjør maskinen raskere.

Når Windows har oppdatert maskinen med sikkerhetsrettinger, er det viktig at systemet også får mulighet til å starte på nytt, slik at oppdateringene kan installeres. Derfor bør du unngå å alltid sette pc-en i dvale- eller hvilemodus.

6: Du har for mange åpne programmer

Skal du gjøre noen viktige oppgaver i et bestemt program? Da kan du med fordel lukke andre programmer. Det frigjør både arbeidsminne (ram) og prosessorkraft, slik at pc-en kan bruke alle ressursene på det ene, prioriterte programmet.

Pc-en takler flere oppgaver samtidig, men har du for mange programmer åpne, fyller du opp tilgjengelig ram-minne, og det gjør maskinen tregere.

7: Du sikrer ikke filene godt nok

Det finnes to slags pc-brukere: De som tar sikkerhetskopier, og de som kommer til å gjøre det – fordi de lærer det på den vonde måten. Derfor: Vær på den sikre siden, og gjør som vi viser her.

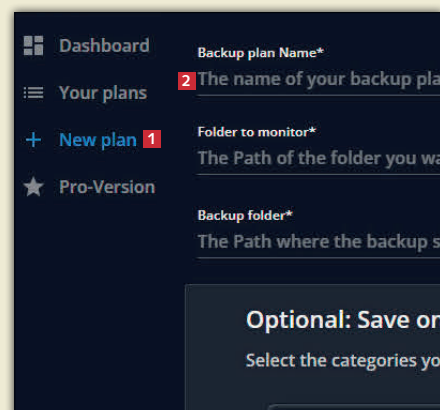
Ashampoo Backup Lite

Ashampoo Backup Lite er et lettvekts-program for sikkerhetskopiering av de viktigste filene.

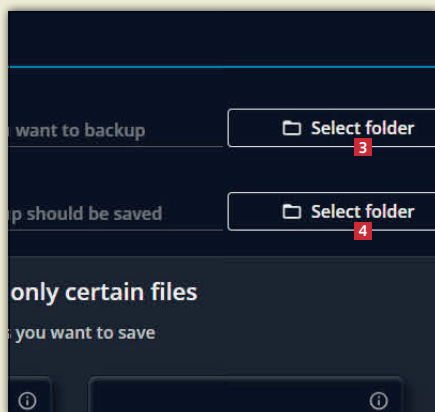
Språk
Engelsk

Virker med
Windows 10 og 11

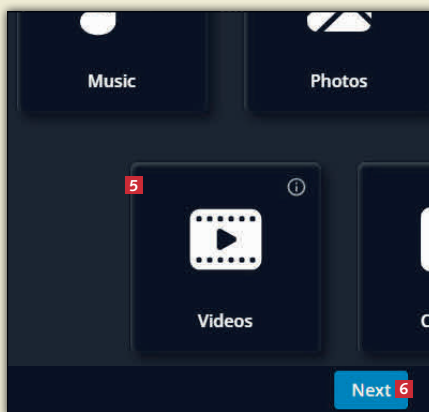
Programmet laster du ned fra:
komputer.no/2413

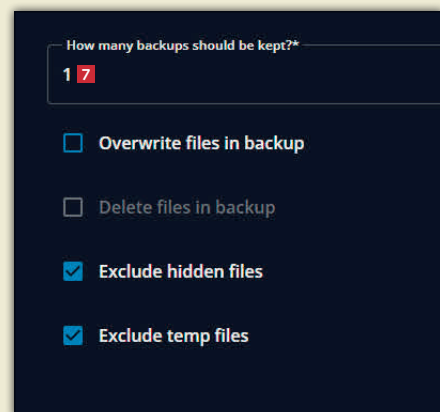
1 Last ned og installer Backup Lite fra nettsiden vår. Når du starter programmet, klikker du på **New plan 1** og skriver et navn til den nye sikkerhetskopien **2**.

2 Klikk på **Select folder 3** og velg mappen du vil kopiere. Deretter velger du igjen **Select folder 4** rett under, for å velge målmappen.

3 Bla ned til bunnen av siden. Du kan velge å bare ta med bestemte filtyper **5** – eller du kan klikke på **Next 6** for å gå videre.

4 Velg hvor mange kopier du vil lagre av de enkelte filene **7**, og klikk på **OK**. I neste vindu klikker du på **Finish**. Fra hovedoversikten velger du **Activate**. Nå er filene sikret.

8: Du rydder ikke opp i oppstarten

Hvis du ikke har for vane å se gjennom listen over startprogrammer, vil du trolig bli sjokkert over hvor mange det er. Så gjør som vist her, og rydd opp!

StartUp Delayer

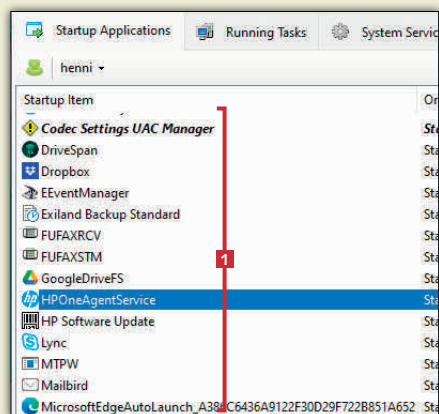
Dette verktøyet viser hvilke programmer som starter når du slår på maskinen. Deretter kan det deaktivere programmene.

Språk
Engelsk

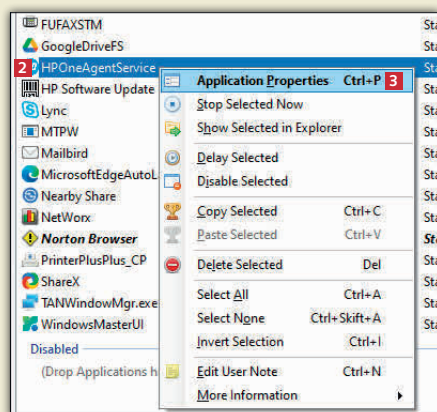
Virker med
Windows 10 og 11

Programmet laster du ned fra:
komputer.no/2413

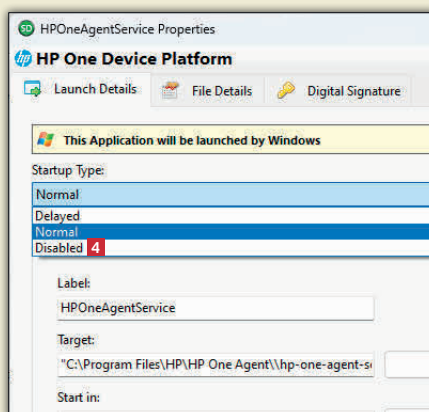

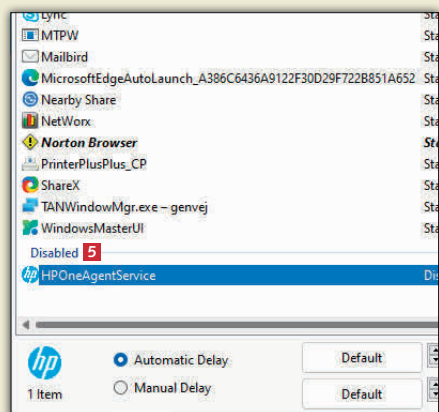
1 Last ned StartUp Delayer fra nettsiden vår, og installer programmet. Når du starter det, vises en oversikt over alle programmer som starter sammen med Windows **1**.

2 Høyreklikk på et program du ikke vil at skal starte sammen med Windows **2**, og velg **Application Properties** **3**.

3 Velg **Disabled** **4** i valgmenyen under **Startup Type**, og klikk deretter på **Save**. Nå starter ikke lenger programmet automatisk når maskinen starter.

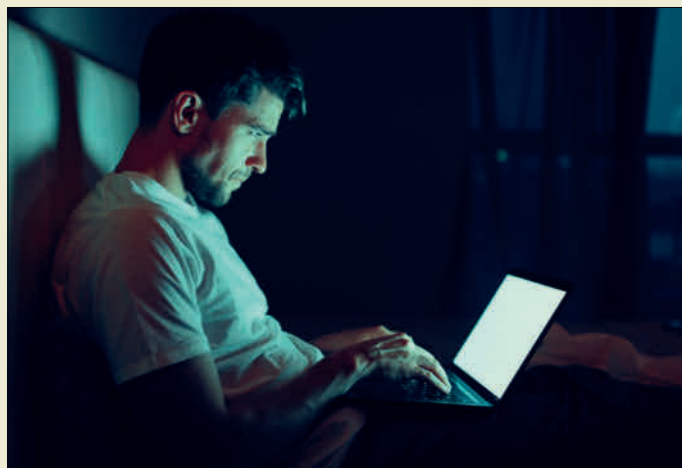

4 De deaktiverte programmene ligger nederst i oversikten **5**. Der kan du også reagivere dem, hvis du ønsker at et program igjen skal starte sammen med Windows.

9: Pc-en får ikke tilstrekkelig kjøling

En bærbar pc er ikke bare en god ledsager ved spise- eller skrivebordet. Den er også god å ta med til sengs eller til en middagslur på sofaen. Hvis dette er noe du pleier å gjøre,

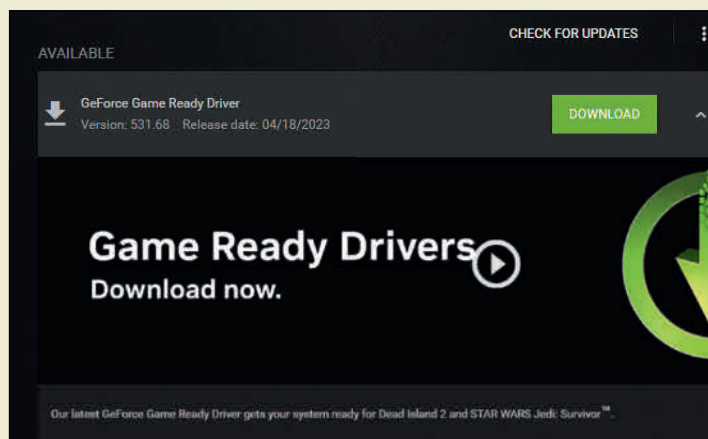
er det viktig å passe på at ikke maskinen blir kvalt av tepper, dyner og puter. Det vil nemlig gjøre at komponentene blir for varme, og det kan redusere både ytelse og levetid.

Det er trivelig å ta med seg pc-en i sengen, men pass på at du ikke kveler den ved å tette ventilasjonsåpningene med tepper og puter.

10: Du glemmer å oppdatere

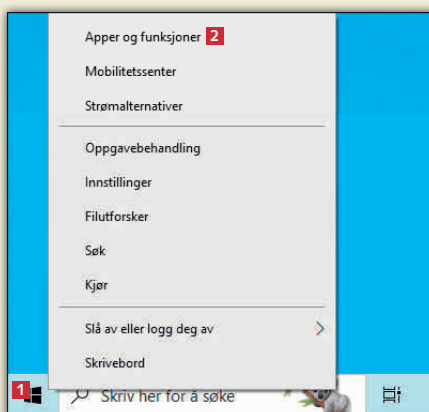
På samme måte som med de installerte programmene, kommer det også ofte feilrettinger til komponentene i pc-en. Slike rettinger kalles driver- eller fastvareoppdateringer. Hvis du takker nei til tilbud om slike oppdateringer, går du også glipp av korrigeringer som kan gjøre hele maskinen raskere.

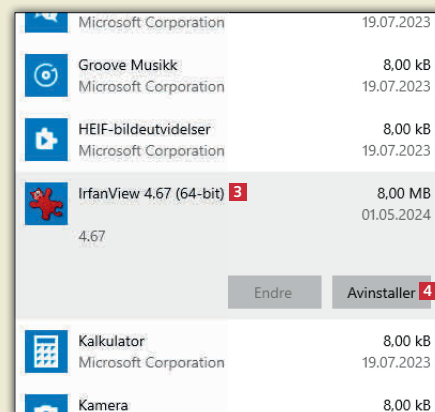
Når du får melding om at nye drivere er tilgjengelige til maskinen, bør du ikke vente for lenge med å installere dem. Oppdateringene fjerner ofte feil som gjør maskinen tregere enn den bør være.

11: Gamle programmer fyller hard-disken

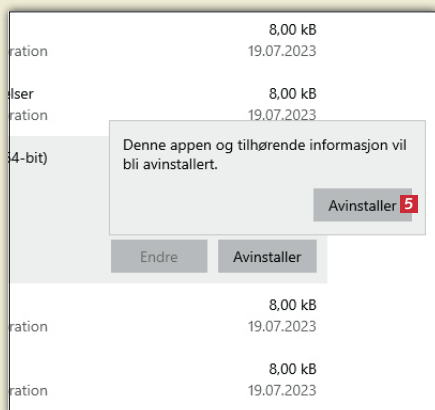
Det er en dårlig vane å installere altfor mange programmer. Du kan fjerne overflødige programmer slik vi viser her, eller du kan gjøre det med et eget program, som vist på side 40.

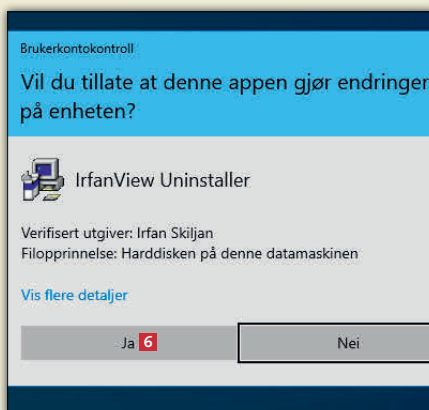
1 Høyreklikk på startknappen **1**, og velg **Apper og funksjoner** **2**. I Windows 11 velger du i stedet **Installerte apper**.

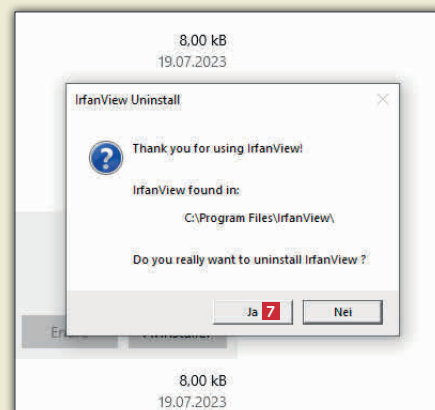
2 Klikk på programmet du vil fjerne **3**, og klikk på **Avinstaller** **4**. I Windows 11 klikker du på de tre prikkene og velger **Fjern**.

3 Klikk enda en gang på **Avinstaller** **5** for å bekrefte at du ønsker å fjerne programmet.

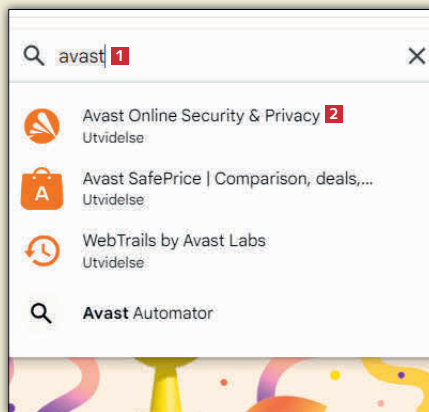
4 Programmets egen avinstallering starter. Klikk på **Ja** **6** for å starte avinstalleringsprogrammet.

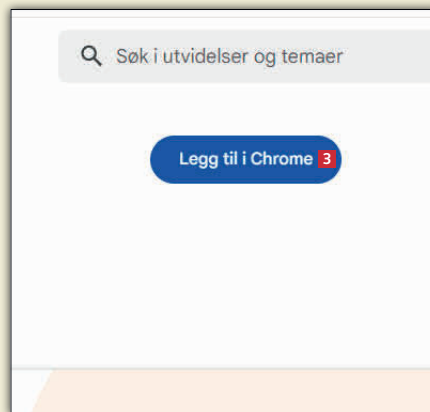
5 Til slutt klikker du på **Ja** **7** og følger programmets egen avinstallering. Fortsett på samme måte med andre programmer du godt kan klare deg uten.

12: Pc-en er forsvarsløs på nettet

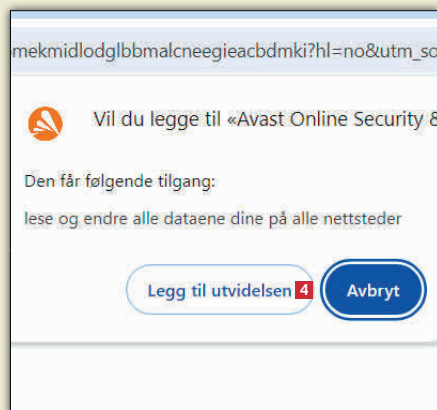
Et antivirusprogram i seg selv gir ikke fullgod beskyttelse mot alle farene på nettet. Hvis du skulle være uheldig og åpne usikre nettsider, kan maskinen raskt bli utsatt for både skadevare og farlige utvidelser. Derfor bør du beskytte den som vist her.

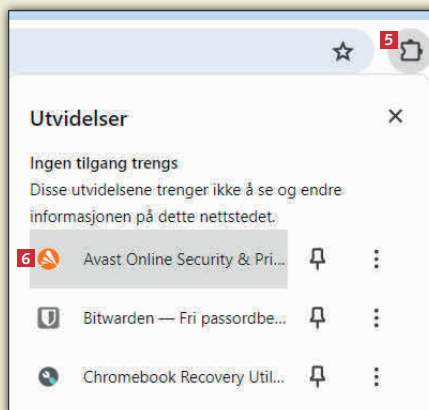
1 Åpne nettleseren Chrome og gå til adressen chromewebstore.google.com. Skriv **Avast** **1** i søkefeltet, og klikk på **Avast Online Security & Privacy** **2**.

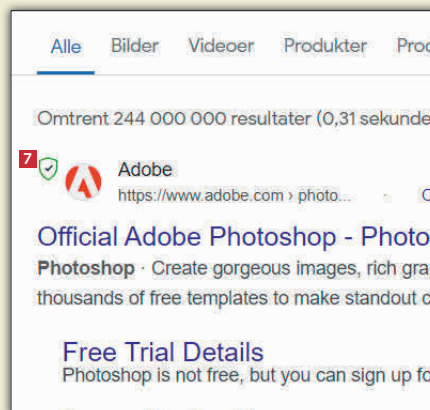
2 Klikk på **Legg til i Chrome** **3** for å installere den sikre utvidelsen fra Avast i nettleseren.

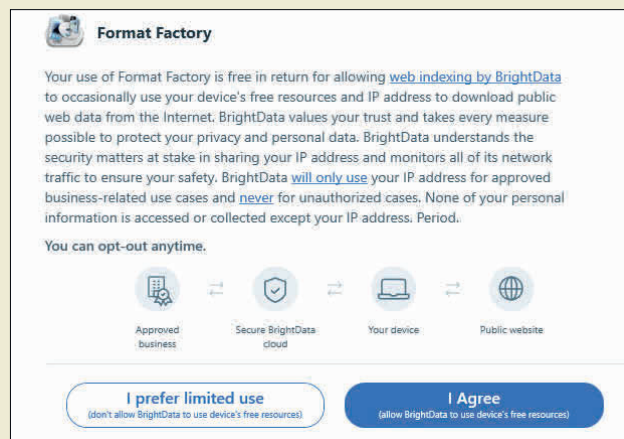
3 Klikk på **Legg til utvidelsen** **4** for å fortsette.

4 Du kan stille inn utvidelsen eller se statistikk over hvordan den brukes ved å klikke på ikonet i verktøylinjen **5** og deretter velge **Avast Online Security** **6**.

5 Nå er du beskyttet mot farlige informasjonskapsler. Du er også sikret når du gjør et Google-søk. Det grønne skjoldet med haken **7** indikerer at søkeresultatet er trygt.

Mange programutviklere tjener penger på å lure deg til å installere ekstraprogrammer. Derfor bør du ikke klikke ukritisk på Godta når du installerer programmer, men lese det som står.

13: Du er for rask på avtrekkeren

De færreste orker å lese side opp og side ned med brukerbetingelser, og derfor er vi flere som til tider er litt for raske med å klikke på Godta når vi installerer programmer. Det kan være veldig dumt, fordi installeringen

av en del programmer også omfatter valgfrie ekstraprogrammer som du virkelig ikke vil ha. Derfor gjelder det å puste med magen og ta den tiden som skal til for å være sikker på å unngå det virtuelle utøyet.